Cyflwynwyd yr ymateb i ymgynghoriad y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol ar Drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol: menywod mudol

This response was submitted to the Equality and Social Justice Committee consultation on Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence: migrant women

MW04

Ymateb gan: Iechyd Cyhoeddus Cymru | Response from: Public Health Wales

---

Ymateb Iechyd Cyhoeddus Cymru i'r Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol: menywod mudol

1. Enw:

Joanne Hopkins, Cyfarwyddwr Rhaglen, Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, Atal Trais, a Chyfiawnder Troseddol, Iechyd Cyhoeddus Cymru

2. Cyfeiriad e-bost:

3. Ym mha rinwedd rydych yn ymateb i'r ymgynghoriad hwn?

Unigolyn yn ymateb ar ran sefydliad – Iechyd Cyhoeddus Cymru

Mae ein hymateb i'r ymgynghoriad o dan bob un o'r penawdau a nodir yn y Cylch Gorchwyl.

4. Profiadau menywod mudol o drais a'r graddau y mae normau ac arferion diwylliannol yn cyfrannu at VAWDASV (e.e. FGM, priodas dan orfod, cam-drin ar sail anrhydedd).

4.1 Fe fu rhywfaint o ymchwil sylweddol yng Nghymru dros y deng mlynedd diwethaf sydd wedi darparu tystiolaeth o'r profiad o Drais yn Erbyn Menywod a Merched yng Nghymru. Yn 2013, cyhoeddodd Partneriaeth Ymfudo Strategol Cymru 'Tiriogaeth Heb i Harchwilio' sef yr astudiaeth gyntaf yng Nghymru o'r profiad o drais yn erbyn menywod a merched mudol, ffoaduriaid a cheiswyr lloches. Gellir ei weld ar wefan CLlLC yn: https://www.wlga.wales/SharedFiles/Download.aspx Mae'r adroddiad hwn yn cyfeirio'n helaeth at sut mae diwylliant ac arferion yn cyfrannu at VAWDASV, ond hefyd at ddiffyg dealltwriaeth o sut mae trais megis trais rhywiol sy'n dabŵ mewn rhai diwylliannau a chymdeithasau yn gallu arwain at brofiadau trawmatig i'r rhai sydd wedi eu profi a gofynnir iddynt adrodd am y profiadau hyn.

4.2 Yn 2020, lluniodd yr Hyb Cymorth Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, a gynhelir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru ac a ariannir gan gan lywodraeth Cymru adroddiad o'r enw 'Adolygiad o Diriogaeth Heb i Harchwilio'. Mae'r adroddiad hwn i'w weld ar wefan canolfan Gydweithredu WHO Iechyd Cyhoeddus Cymru yn https://phwwhocc.co.uk/resources/uncharted-territory-review/

4.3 Fe wnaeth yr adroddiad hwn archwilio profiad menywod a merched sy'n ffoaduriaid, yn geiswyr lloches ac yn ymfudol, yn ystod y pandemig COVID ac edrych ar ba gynnydd a wnaed ym mis Awst ac adnewyddiadau'r adroddiad cychwynnol. Mewn perthynas â normau ac arferion diwylliannol canfu'r adolygiad

> 'Gall menywod o gefndiroedd ethnig lleiafrifol ddioddef pwysau pellach oherwydd pryderon diwylliannol a chymunedol; mae llawer o fenywod weithiau'n penderfynu aros yn eu perthnasoedd camdriniol oherwydd ofn eithrio cymdeithasol os ydynt yn gadael eu partneriaid camdriniol a'r ffaith y gall rhwystrau iaith eu hatal rhag cael cymorth. Fe wnaeth papur trafod ar Drais Rhyngbersonol (IPV) yn Sweden ar

> fenywod ymfudol â statws mewnfudo ansicr ganfod y gallai menywod brofi ynysrwydd cymdeithasol, diffyg ymwybyddiaeth o wasanaethau, a hiliaeth gan wasanaethau, gan arwain at fwy o achosion o drais'.[1]

4.4 Mewn perthynas â'r cynnydd a wnaed ar argymhellion adroddiad Tiriogaeth Heb ei Harchwilio 2013, cyfeirir at normau ac arferion diwylliannol yn un o ymatebion asiantaethau partner:

> 'Cyfweliad lloches y Swyddfa Gartref: 'Rydym hefyd yn canolbwyntio ar fynd i'r afael â materion rhywedd-benodol megis effaith normau diwylliannol a ffactorau sylfaenol eraill ar allu'r cyfwelai i roi ei adroddiad. Yn ogystal, caiff hyfforddeion eu haddysgu'n fwy penodol am sut y gallant ymdrin ag Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod a mathau eraill o Drais ar Sail Rhywedd yn sensitif yn y cyfweliad lloches'.[2]

Mae'r ymatebion yn cynnwys cyfeiriadau at y mathau penodol o drais a ystyrir yn arferion traddodiadol neu ddiwylliannol niweidiol, ond nid ydynt yn rhoi sylwadau pellach ar y normau diwylliannol sy'n sail iddynt. Er enghraifft, hyfforddiant a ddarperir fel rhan o Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol Llywodraeth Cymru, hyfforddiant a gynigir gan Gymorth i Fenywod Cymru ac adnoddau a gynhyrchwyd gan Hyb Cymorth ACE, Cymorth i Fenywod Cymru a BAWSO gyda llywodraeth Cymru ar gyfer ysgolion.

4.5 Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru hefyd wedi edrych ar brofiad ACE a Ffoaduriaid sy'n Blant yn adroddiad 2020 'Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod mewn poblogaethau sy'n blant sydd yn ffoaduriaid ac yn geiswyr lloches' sydd i'w weld ar wefan Canolfan Gydweithredol WHO:https://phwwhocc.co.uk/resources/adverse-childhood-experiences-in-child-refugee-and-asylum-seeking-populations/ Mae mater y berthynas rhwng normau diwylliannol a thrais yn cael ei nodi fel ffactor pwysig o ran pam mae rhai teuluoedd yn cael eu gorfodi i ffoi o'u gwlad enedigol.

> Mae'r risg o ddod i gysylltiad â chamdriniaeth ac esgeulustod (ac a yw rhieni'n cydnabod ymddygiadau camdriniol neu esgeulus) yn amrywio yn ôl cyd-destun diwylliannol, yn ymwneud â normau mamwlad; disgwyliadau a deddfau ynghylch magu plant a defnyddio cosb gorfforol; normau diwylliannol ynghylch rolau rhywedd a pherthnasoedd rhiant-plentyn; a'r amodau cymdeithasol ac economaidd yn y mamwledydd... Mewn rhai achosion, mae profiad neu fygythiad o gam-drin plant yn rheswm dros ffoi e.e. dianc rhag cam-drin oherwydd eu cyfeiriadedd rhywiol/hunaniaeth rhywedd... neu ffoi rhag bygythiad anffurfio organau cenhedlu …'[3]

4.6 Mae'r adroddiad ar ACEs a phlant sy'n ffoaduriaid hefyd yn nodi'r cysylltiad penodol â cham-drin domestig 'Yn yr un modd â cham-drin plant, gall mynychder trais domestig fod yn ddiwylliannol benodol, yn ymwneud â rolau rhywedd a normau diwylliannol sy'n ymwneud â defnydd a derbynioldeb trais o fewn perthnasoedd..... Yng Nghymru er enghraifft, nododd

[1] https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2021/08/Uncharted-Territory-Rapid-Review-19_08.pdf p17
[2] Ibid t23
[3] https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2020/07/ACEs-in-Child-Refugee-and-Asylum-Seekers-Report-English-final.pdf p8.

ymchwil ymhlith ffoaduriaid, ceiswyr lloches ac ymfudwyr fod menywod yn aml wedi dioddef trais corfforol neu emosiynol gan eu gwŷr (yn ogystal â pherthnasau yng nghyfraith ac aelodau eraill o'r teulu), yn aml o ganlyniad i gysylltiadau pŵer anghyfartal.'[4] Mae hwn hefyd yn ganfyddiad mewn perthynas â normau diwylliannol, fodd bynnag sydd hefyd yn ffactor gwydnwch. Trwy sicrhau bod ymdeimlad o hunaniaeth ddiwylliannol, profiad byw a rennir a chysylltiad diwylliant, rydym yn adeiladu ffactorau amddiffynnol pwysig, felly mae hefyd yn bwysig gwahaniaethu rhwng normau ac arferion diwylliannol sy'n niweidiol (ac yn anghyfreithlon yn y DU) a'r rhai sy'n darparu ffactor amddiffynnol rhag adfyd a niwed ehangach. Mae'n bwysig nodi bod ymateb Iechyd Cyhoeddus Cymru i ymgynghoriad Strategaeth VAWDASV Llywodraeth Cymru yn 2022 wedi nodi nad oedd y gwahaniaeth hwn yn glir yn y ddogfen ymgynghori.

4.7 Amlygwyd pwysigrwydd cysylltiad diwylliannol wrth gefnogi plant ar eu pen eu hunain yn arbennig i integreiddio yn Adroddiad Prifysgol Aberystwyth 2020 'Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs) a Phlant Ffoaduriaid yn y 1930au yn y DU: Hanes yn Llunio'r Dyfodol.' Mae'r adroddiad hwn i'w weld ar wefan Hyb Cymorth ACE yn: https://issuu.com/acesupporthub/docs/aberystwyth_aces_and_child_refugees_report_eng__fi

> 'Fe wnaeth y cyfuniad o sylfaen ddiwylliannol gadarn a phrofiad a rennir pan oeddent mewn cysylltiad â ffoaduriaid eraill o gefndir tebyg, a'r cyswllt dyddiol â gwaith, cymeriadau a gwerthoedd Prydeinig, alluogi'r ffoaduriaid hyn i fod yn gysylltiedig â'u cefndir Cyfandirol ac ar yr un pryd sefydlu bywyd oedolyn annibynnol newydd ym Mhrydain':[5]

Ystyrir bod y cysylltiad â'r hunaniaeth ddiwylliannol honno'n ffordd bwysig i bobl ifanc gael annibyniaeth â chymorth felly ni ddylid colli'r agwedd hon ychwaith yn y drafodaeth ynghylch normau ac arferion diwylliant niweidiol.

5. Cwmpas a sylw gwasanaethau ac ymyriadau arbenigol sydd â digon o adnoddau a hyfforddiant i gefnogi goroeswyr o gymunedau mudol, gan gynnwys diwallu anghenion diwylliannol ac ieithyddol.

5.1 Mae'r Adolygiad o Diriogaeth Heb ei Harchwilio yn canfod bod angen mwy o wasanaethau arbenigol i gefnogi goroeswyr o gymunedau mudol, a lle mae'r rhai sydd wedi goroesi wedi'u cyfeirio at gyfres ychwanegol o rwystrau i'r rhai nad oes ganddynt Hawl i Gael Arian Cyhoeddus (NRPF). Mae hefyd 'Anweledigrwydd menywod a merched mudol gan gynnwys y rhai o'r gymuned Sipsiwn Roma Teithwyr, gweithwyr mudol a thymhorol, myfyrwyr ac eraill ar fisas dros dro. Prin oedd y dystiolaeth a ganfuwyd o waith sydd wedi mynd i'r afael â phrofiad penodol y grwpiau hyn yn uniongyrchol mewn perthynas â VAWDASV'. [6] Mewn ymateb i argymhelliad yr adroddiad Tiriogaeth Heb ei Harchwilio 2013

---

[4] Ibid t11
[5] https://issuu.com/acesupporthub/docs/aberystwyth_aces_and_child_refugees_report_eng__fi t13
[6] https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2021/08/Uncharted-Territory-Rapid-Review-19_08.pdft37

ar argaeledd ac adnoddau gwasanaethau arbenigol, ymateb Cymorth i Fenywod Cymru oedd 'Rydym wedi bod yn galw am hyn yn ein hadroddiadau ar Gyflwr y Sectorau ers blynyddoedd. Mae'n ymrwymiad o fewn y canllawiau comisiynu VAWDASV cenedlaethol a'r strategaeth VAWDASV genedlaethol. Mae argymhellion adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru a nifer o Adroddiadau Pwyllgor Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol Pwyllgor y Senedd wedi ei amlygu. Ond nid yw wedi'i gyflawni eto.'[7]

5.2 Roedd adroddiad 2020 ar ACEs a phlant sy'n ffoaduriaid hefyd wedi nodi bod mynediad at wasanaethau cymorth yn hanfodol ar gyfer ystod o anghenion nid yn unig VAWDASV. 'Mae sicrhau bod gan blant a theuluoedd y cymorth angenrheidiol ar gael iddynt, boed hynny'n fynediad at wasanaethau iechyd ac iechyd meddwl neu systemau o fewn yr ysgol i helpu gyda dysgu academaidd, yn hanfodol. Mae ystyried a goresgyn rhwystrau i gael mynediad at wasanaethau (e.e. o fewn gwasanaethau iechyd yng Nghymru: heriau cyfathrebu, costau trafnidiaeth a darpariaeth wael o wasanaethau iechyd meddwl ... yn bwysig felly'.[8]

5.3 Yn 2021, cyhoeddodd Uned Atal Trais Cymru, y mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn aelod sylfaen ohoni, adolygiad systematig o 'Beth sy'n gweithio i atal VAWDASV? Mae'r adroddiad yn gwneud yr argymhelliad bod angen ymchwil bellach gyda chymunedau amrywiol i ystyried rhaglenni effeithiol ar gyfer atal VAWDASV.[9]. Comisiynwyd yr adroddiad gan Lywodraeth Cymru a gellir ei weld ar wefan yr uned atal trais https://www.violencepreventionwales.co.uk/cms-assets/research/What-Works-to-Prevent-Violence-against-Women-Domestic-Abuse-and-Sexual-Violence-Systematic-Evidence-Assessment_2021-09-20-124755_aypz.pdf

5.4 Bydd adroddiad SEREDA Cymru sydd ar ddod, a gefnogir gan y Ganolfan Gymorth ACE ac a arweinir gan yr Athro Jenny Phillimore o IRIS Prifysgol Birmingham, hefyd yn cynnwys rhai awgrymiadau pwysig ar gyfer gwella gan oroeswyr Trais Rhywiol a Rhywedd yng Nghymru. Mae'r rhain ym meysydd cyllid, hyfforddiant a mynediad at wasanaethau ond maent hefyd yn cefnogi'r angen am well cydgysylltu â meysydd o flaenoriaeth Llywodraeth Cymru megis cymunedau LGBT+ a phobl hŷn, cydraddoldeb hiliol a chyfleoedd ar gyfer addysg a chyflogaeth. Cyhoeddir yr ymchwil hwn tua diwedd mis Mai.

6. Ystyried y rhwystrau sy'n atal menywod a merched mudol yng Nghymru rhag cael mynediad at wasanaethau a'r rhwystrau ychwanegol a wynebir gan fenywod â statws mewnfudo ansicr, neu y mae eu statws mewnfudo'n dibynnu ar briod neu gyflogwr neu'r rhai nad oes ganddynt unrhyw hawl i arian cyhoeddus (NRPF).

6.1 Fe wnaeth yr Adolygiad o Diriogaeth Heb ei Harchwilio ganfod bod dyma achos arbennig o bryder ynghylch y rhwystrau y mae menywod nad oes ganddynt unrhyw hawl i arian cyhoeddus yn eu hwynebu. Mae dwy astudiaeth achos yn yr adroddiad sy'n dangos yr

---

[7] Ibid t36

[8] https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2020/07/ACEs-in-Child-Refugee-and-Asylum-Seekers-Report-English-final.pdf p32

[9] https://www.violencepreventionwales.co.uk/cms-assets/research/What-Works-to-Prevent-Violence-against-Women-Domestic-Abuse-and-Sexual-Violence-Systematic-Evidence-Assessment_2021-09-20-124755_aypz.pdf t55

anhawster y mae menywod yn ei wynebu wrth ddod o hyd i loches, ond hefyd y diffyg cydgysylltu rhwng llywodraethau ar y mater hwn.

> ‘NRPF. Nododd argymhellion gwreiddiol adroddiad 2013 argymhellion ar gyfer Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ar NRPF, ac eto mae'n ymddangos bod hyn yn dal i ddisgyn trwy'r bwlch datganoledig/annatganoledig. Mae Llywodraeth Cymru yn datgan yn glir mai cyfrifoldeb y Swyddfa Gartref yw hyn. Er bod hyn yn wir am fewnfudo, o ran gwasanaethau cymorth, gallai Llywodraeth Cymru sicrhau bod cyllid ar gael i’r rheini sydd ag NRPF pe byddai’n dewis gwneud hynny. Mae gwaith a wnaed gan Bartneriaeth Ymfudo Strategol Cymru fel yr argymhellwyd yn dal i ddangos nad ydym yn glir ar y data ynghylch faint o bobl sydd ag NRPF ac mae tystiolaeth gan Cymorth i Fenywod Cymru yn dangos ei bod yn anodd iawn i fenywod yn y sefyllfa hon gyrchu unrhyw lety neu gymorth. Roedd cwestiwn y cyllid ar gyfer darpariaeth lloches i fenywod a merched yn gymaint o broblem yn 2013 ag y mae yn 2021, gyda’r astudiaethau achos yn dangos yr heriau a wynebir gan staff llinell gymorth wrth sicrhau gofodau.’[10]

6.2 Nododd yr adolygiad hefyd gyfleoedd ar gyfer profiad menywod a merched yng Nghymru sydd ag NRPF drwy ddealltwriaeth well o’r ddeddfwriaeth Gymreig bresennol a allai alluogi gwasanaethau yng Nghymru i brofi cymorth mewn ffordd na fyddai gwasanaethau yn Lloegr, er enghraifft, o bosibl yn ei gwneud.

> ‘Diffyg ymwybyddiaeth o ddyletswyddau Gwasanaethau Cymdeithasol o dan ddeddfwriaeth Cymru. Fel yr amlygwyd gan yr Astudiaeth Achos lle mae gweithiwr cymdeithasol yn dweud ei fod yn “fwy o fater DV” (ac felly nid yw o fewn eu cylch gorchwyl). Mae LlC wedi comisiynu Rhwydwaith yr NRPF i ddarparu hyfforddiant ar hyn, a ddaeth i ben yn ddiweddar. Ond mae'r adolygiad hwn yn canfod bod mwy o waith i'w wneud i sicrhau bod gwell dealltwriaeth o'r dyletswyddau o dan y Ddeddf, sydd ddim yn cael eu crybwyll yn y diweddariad gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas â gwasanaethau cymdeithasol ac awdurdodau lleol.'[11]

6.3 Mae’r adolygiad yn canfod ymhellach yr angen am well cydgysylltu rhwng llywodraethau ar hyn trwy lywodraethu gwell a materion cysylltiedig ehangach yn ymwneud â VAWDASV a menywod mudol, ffoaduriaid a cheiswyr lloches yn ogystal â’r angen am well cydgysylltu rhwng maes polisi VAWDASV a’r Cynllun Cenedl Noddfa, yn ogystal â meysydd polisi ehangach sy’n berthnasol ym mhrofiad pobl sydd wedi’u dadleoli sydd wedi dioddef VAWDASV gan gynnwys y gwaith cydraddoldeb ehangach.

[10] https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2021/08/Uncharted-Territory-Rapid-Review-19_08.pdf t37
[11] Ibid